

Stadswerken 1613-1797.

R.A.F. no.183 en 184 en resolutieboek 19.

Processen-verbaal met bestek en voorwaarden van aanbesteding, rekeningen en andere stukken van verschillende werken, 1613-1802.

Het betreft o.a.: onderhoud van de zeedijk, haven, bruggen, stegen, stadsmuur, stadsgracht, stadsschool, stadhuis, aanleg vismarkt, kerk en toren, besteding kaarsen en olie voor stadhuis, kerk en lantaarns, schoonhouden van straten en wallen en het onderhoud van de sluis. Dit laatste was ten laste van Staveren samen met de contributie Wymbriseradeel c.a. en Hemelum Oldephaert en Noordwolde c.a. 183 is van 1613 tot 1797 en 184 is van 1717 tot 1724 en van 1754 tot 1802.

Hieruit:

1613.

De sluis is in slechte staat. Dit is een gevaar voor het land.

1652.

Onderhoud van de Noordersluis. Droogleggen.

1660.

Verzoek aan G.S.om een subsidie van *f* 50.000. Door de storm zijn de wierdijken zwaar beschadigd.

Het hele land loopt gevaar.

1674.

Aanbesteden van 2 paar nieuwe ebdeuren voor de Noorderzijl.

1682.

1. Reparaties aan de vissershaven. Reparatie van het Zuydergrootthoofd van de zijl, aan de zuidzijde der zijl.
2. Van het hoofd tot aan de zijl. Men gebruikt 5 duims spijkers. Ook aanaarden.
3. Aan de zuidzijde van de zijl. Bij 't verlaat langs een rim van 9 duim breed en 5 duim dik bevestigen met 1½ ponds rongen. Ook reparaties aan de kant van Garbrand Jans huis en van de hoek van de binnenhaven tot aan 't Gewaekhuis en van 't binnen vaste pael af. (?)
4. Bij de Zuiderpiip. Opnieuw opmetselen en het paalwerk repareren. Het paalwerk achter de erven van burg. Gale Hamckes aan de Dwinger repareren. Ook bij de Koepoort en t.o. de helling en bleek het paalwerk repareren en stoppen net als bij de Zuiderpiip.
5. Palen langs de Noorderdwinger repareren, als mede de Noorderpiip.
6. De stadsdijken verhogen tot aan de Hemelumerdijken, op het noord der stad.

Kosten *f* 1464,4,-.

Pytter Sierks Coyker nam een gedeelte aan, nl de Zuiderhaven. Dit ging bij strijckgeld. Hij nam het werk eerst aan voor *f* 500. Joucke .... bood lager en Coyker kwam op *f* 270 uit. De andere gedeelten gingen ook via strijckgeld en bieden.

1690.

Aanbesteding van paalwerk bij de Vissershaven, de Zuiderpiip, bij de Koepoort en de Noorderpiip.

1697.

Bestek voor 2 nieuwe ebdeuren in de Staverse sluis.

1700?

Het slaan van 5 roeden nieuwe paal aan de Schildijk bij de beugel.

1702.

Bestek voor de Noordersluis door de contribuanten voor 2 nieuwe buitendeuren met 2 wippen of swengels(?) . Bij strijckgeld en met borgen.

1704.

Uitwerken en opnieuw slaan van enige roeden palen bij de Zuiderhaven.

Gecommitteerden: de burg. Binckes en Wiarda.

Aannemer Sipke Sallings. Ook weer via strijckgeld.

1705.

Dichtslaan van het glop achter Wiarda 's huis.

1717.

De dijkgraven besteden aan: 2 nieuwe binnen- of vloeddeuren in de Noordersluis. Strijkgeld.
1720.

De dijkgraven besteden aan 2 nieuwe buitenvloed- of schuddeuren.
1722. 16 sept.

Aan de zuidkant in de vissershaven, dit is de Zuiderhaven, op de laatst geslagen paal een regel paal ter lengte van 6 roeden aanbrengen.

1723. 11 juli.

Enige roeden nieuwe paal langs de zeedijk slaan. Vanaf de Zuiderhaven tot aan de Raadhuisgang.

1724. 15 juli.

Publiek aanbesteden van 21 roed stadszeedijk even ten noorden van de Roggemolen. De dijk verhogen en verzwaren net als H.O. De kruin moet 6 voet breed zijn. Onder aan de dijk een berm van 24 voet breed. Bij de dijksvoet langs een vaart slatten van 40 houtvoet breed. Als de vrijkomende grond geschikt is mag deze voor de dijk worden gebruikt. Eerst moeten de zoden worden afgestoken, zodat deze voor de dijk kunnen worden gebruikt.

1728. 3 jan. Res. 19.

De nieuwe muur bij Scharneburg op het zuiden der stad moet gerepareerd worden. Hij is zo laag, dat de mensen er over kunnen klimmen. Om dit te beletten moet hij op hoogte en zwaarte worden gebracht.

1728. 13 jan. Res. 19.

De stads 9 roede zeedijk bezuiden Staveren, aan de nieuwe muur is nog niet betaald. Er zijn nog schulden van zoodgelden e.d. Er moet meer geld worden genegotieerd.

1728. 15 aug. Res. 19.

Op beide einden van de zeedijk achter de stad zal een slagboom worden geplaatst. De 3 sleutels berusten bij de burgemeesters. De bomen kommen op slot van 1 april tot 1 oktober. Ze mogen alleen worden geopend in geval van nood. Zo kan de dijk in de winter niet meer worden verreden.

1733. 5 juni. Res. 19.

In de afgelopen winter is de muur op het Zuideinde erg verzwakt. Kans op inbreuk. Zo vlug mogelijk repareren. Voor de bres in de muur een beugel palen slaan.

1733. 15 juni. Res. 19

Achter Scharneburg, nevens de nieuwe muur enige roeden palen slaan.

1733. 27 september. Res. 19.

De Ged. van Friesland willen een dam in de gracht slaan, om bij een dijkdoorbraak nevens Pyter Schildykjen het water te keren en deze hoek van de Provincie voor inundatie te bewaren. De kosten zijn voor het land. Het onderhoud voor de stad. De stad moet dan ook de kosten voor het onderhoud van de hoge muur nevens de Lijnbaan overnemen. Staveren gaat accoord.

1733. 5 okt. Res. 19.

Wegend de slechte toestand van het paalwerk aan de zeedijken, worden voor de Noorder- en de Zuiderpijp valdeuren gemaakt, om bij een eventuele dijkdoorbraak het water buiten de stad te kunnen houden.

1734. 25 jan. Res. 19.

De Stadswerken aan zee zijn geriuneert door storm en het "schadelijk en verderfelijk zeegewormte" dat het paalwerk doorknaagt. De stadsfinanciën zijn uitgeput door extra uitgaven en kosten "nu sedert een jaar a twee dat het noyt gehoorde zeegewormte gegrasseert heeft aan hare zeewerken". Staveren wil om hulp aankloppen bij het land.

1736. 18 mei. Res. 19

De bruggen van de Noorder- en Zuiderpoort zijn in slechte staat. Repareren "en de wipbrugge weg te neme en in plaats bequame hekken te maken".

1736. 2 okt. Res. 19.

Achter de stad 10 roede nieuw paalwerk om de stadsaardwerken en zeedijk te bewaren. Palen van 21 voets ondermaats hout, op plaatsen waar dit nodig is. Verder het steenwerk aan de Zuiderhaven met enige lasten balsteen verzwaren.

1737. 6 april. Res. 19.

Ingezetenen aan de westkant, bezuiden het raadshuis hebben hun stakettingen ingetrokken. Hierdoor slaat bij harde wind water over de zeedijk en staan hun erven en die van hun burens blank. Ze moeten deze stakettingen binnen een maand terugplaatsen. (houten palen).

1739.

Slatten haven.

Bestek aardwerk aan de zeedijk.

1747. 5 dec. Res. 19.

Door storm grote schade aan paal- en aardwerk achter de stad. Zo vlug mogelijk herstellen.

1760. 1 juli. Res. 19.

Er wordt een nieuw bestek voor de Noorderpoort gemaakt.

1760. 13 nov. Res. 19

De zeedijk bij 't Klif is door de laatste storm gevaarlijk geworden. Advies aan Sixma vragen.
1765.

De stads stenen brug voor het raadshuis afbreken en op de oude fundamenten een nieuwe piep opmetselen.

Van de zuiderpoort de vleugeltjes, de rollagen en steenhokken op de wip herstellen.

De bruggen nevens het Steegje, bij de brouwerij, bij de Zuiderhaven, achterom nevens de Wijde Steeg, aan de Schuinstraat en de Vrouwenbrug herstellen. Nieuwe planken, palen of teren.

Een nieuwe Koepoort bouwen. Tot 7 voet afbreken en weer opbouwen.

Bij de Koepoort wordt ook een keer " het secreet daar neven staande" genoemd.

De brug bij Hempenius afbreken en weer opbouwen.

De kozijnen van de stadsschool bij de Toorn verven.

Bij de school op 't zuid een nieuwe goot aanbrengen.

Aan het baanspad van burg. De Vries 9 stoppalen te slaan.

1767. 20 mei.

Publieke aanbesteding van het schoonhouden van de stadsstraten en bruggen voor dit jaar, in 2 percelen.

1. De raadhuispost, de straat van het Stadhuis en van het magasin, de brug bij Pieter Martens en bij de zuiderhaven, de zogenaamde Blom Brug, de straat agter het Kerkhof, de brug bij het weeshuis, het stegertjen bij Jelle Oosterling en de brug bij de brouwerij.

2. De oude Kerkesteger, de brug bij burg. Hempenius, de brug bij Nis Dirks, de zoogenaamde Blauwe Brug, de steger bij Willem Jans, het stegertjen naast het huis van Sytse Walles, de paden van de hoge Brug en de Wijde Steger van voor om af tot aan de Schans.

1767. 3 dec.

Afgraven van de stadswal bij de Koepoort. De stenen van de oude poort afbikken en naar het magazijn brengen. Het puin bij de stadsschool en de kerk opruimen.

1768.

Bestek van een nieuwe beugel paal agter Stavoren.

Van 't secreet agter 't Raadhuis op d' zeedijk zuidwaarts aan ter lengte van 6 roed.

Een andere keer staat er: "Aan de Zeedijk agter de Stad tegenover de Ratelaarsgang van 't secreet af gerekend

1769. 10 juli.

Een stadsballastkaay aanleggen bij de Koebrug.

Een nieuwe bart of post leggen buiten bij de haven.

Bij de zuiderhaven de straat vanaf Marens Coopman tot voorbij Willem Jacobs repareren. De balsteen wegnemen en achter het stadhuis brengen. Bestraten met steenkiesel en fijn puin.

1770. 28 juni.

Werk aan zeedijk en Zuiderhaven.

Bij het pomphok van de keet van Pieter Martens 3½ roede beugel vervangen.

Aan de wip van de Zuiderbrug een nieuw hoofd en 2 nieuwe carbiels maken.

Achter de kerk in de hoek bij de kerkekamer een dwarsen muur opmetselen tot een beenehok.

De brug bij de noorder waterpoort afbreken.

1769. 23-10.

Aanbesteding van 2 nieuwe glasramen onder het afdak. Ietste(?)Nisses neemt aan voor f 49.

1770

De toren repareren. Nieuwe balken. Ook boven de klokken.

De kleine klep van de brug bij de Koepoort vervangen.

Aannemers Wiebe Meijes en Uilke Pieters.

1770. 24 november.

Aanbesteding van een nieuwe vismarkt. Dit is een huisje met een schuin dak van 6½ bij 5 voet, waarin (of waarbij?) een tafel en 2 visbanken.

Bestek van een nieuwe modderkaai bezuiden de Zuiderpijp.

1771.

Een nieuwe brug nevens de Dubbele Buurt maken. 2 keer teren en daarna met schil bestrooien en dit aanstampen.

De brug bij de Zuiderhaven repareren. De bruggen bij de wed. Pieter Martens en Nis Dirks repareren.

De stadsschool in de Dubbelbuurt opknappen: Lood in de gevel inmetselen. De stoep en de rollaag herstellen. De vloer tot aan de stoel toe vervangen. De stakkagie om de tuin repareren.

1772.

Reparaties aan de nieuwe muur aan de zeedijk. Palen aan de buitenkant tegen de muur slaan en schuin afzagen en met een 2 duims plank bedekken.

Een nieuwe brug op het Noord aan de Schuinstraat. De noorderklip opmetselen en de losse stenen in de zuiderklip vastleggen. Aan de zuidkant onder de brug een secreet maken zoals behoort.

1774. 9 mei.

De vuurtoren repareren. Van de brug op 't Noord bij de huisinge van Olof Gerrits beide borstweringen opmetselen. Van het stadsschoolhuis van Idts Doedes de stenen schoorsteen door een houten schoorsteen vervangen. Net zo bij de stadshuisinge van Thomas Treslong. (Thomas was ook schoolmeester).

Aanbesteding van puinruimen bij de Kerksteeg en het Raadhuis. Voor *f* 22,10,-.

1774.

2 nieuwe buiten of vloeddeuren. Er is een rekening van Jacob Jans, castelein in de Witte Arend van *f* 129, 4,-. voor gemaakte verteringen.

1775. 21 jan.

1. De muur achter het Raadhuis om het schaapehok en het secreet wegbreken.

2. Het gewezen brandspuithuisje en nu wachthuisje verplaatsen naar de overzijde op de stadswal, nevens de Kerksteeg.

3. Het wagenpad op het noordend naar de zeedijk vanaf de Poortstraat zover als het te hoog ligt een voet afgraven.

4. De dijk of wagenpad buiten de Zuiderpoort, beginnende bij het brugje van de Zuidermeer tot aan de poort met puin ophogen.

5. De balstenen uit de straat bij de Zuiderhaven opnemen en de straat opvullen met stadspuin.

1775. 8 juli.

Het noordelijke afdak aan de kerk repareren. Zowel de noordmuur als de zijmuren en het dak en 2 nieuwe ramen plaatsen.

De aannemer zal de muur tussen het kerkhof en het erf van burgemeester Antje Rommerts, zoverre niet goed geoordeeld word, moeten wegbreken, de oude steen moeten schoonmaken en van deselve zoo verre toereikende is en vervolgens van nieuwe steen een muur weder opmetselen van deselfde swaarte als de oude en ter hoogte van 3 voeten boven de grond van het kerkhof als het geslegt zal zijn.

Het kerkhof bezuiden het gangpad slechten en op verzoek paaltjes of stenen plaatsen. de eigenaars van de graven moeten deze stenen of paaltjes klaargemaakt aan leveren.

Een andere keer wordt gezegd: " De hardsteen van de Ringmuur om het kerkhof bij het kruis weder op zijn plaats te leggen".

Zal de aannemer op het zuid bij de brouwerij het oostelijke brugpad tot aan de geregtigheid van Jan Gerbens geheel opnemen, de vleugel wel en ter degen van onderen tot boven schoeijen en tot genoegvoorsien om het aardwerk te keren. Daarna de holligheid aanvullen en wel vaststampen met materie van de Stads modderkaj te halen en dan wederom het brugpad te vloeren zoo des behoort.

1776. 24 aug.

Het hek voor de noorderpoort repareren
Reparaties aan verschillende bruggen, zoals:

De brug agterom bij de grote baan.

De brug nevens de Wijde Steeg.

De brug nevens de Wijde Steeg agterom.

De brug nevens Reiner Pieters.

De brug agterom nevens Het Steegje.

De brug bij de Zuiderbrouwerij.

Het secreet onder de brug bij Zijltje Harmens.

De brug bij de Zuiderhaven.

Verder kleinigheden aan het huis van W. Treslong

Het huis van Idts Doedes. Het dak van het luifjen boven de Schotelbank op de plaats vernieuwen met 1 duims vuren. Het hok ernaast repareren. De koker van het dakglas in de school vernieuwen.

Het ringmuurtien aan de ingang van de school bij de Toorn opknappen.

Het steegje tussen wed. Walle Zytses en Rimmer Wygers vloeren met klinkers.

1777. 2 febr.

Reparaties aan de zeedijk.

Twee vrachten turf in de zeedijk vloeren. Deze met modder uit de Delft bedekken. Hierover puin van 2 af te breken huizen.

Eén op de Dubbele Buurt, laatst bewoond door de wed. Aldert Hiddes en één op 't zuidend laatst door Hidde Clases bewoond.

Achter het stadshuis het stek, het secreet, de trap en de leuning en de goten 2 keer blauw verven.

1781. 24 maart.

De brug bij Gosse Uilkes repareren.

1797.

De Zuider- en de Noorderpoort repareren. Er moet een nieuwe pomp bij de Zuiderpoort en bij het kerkhof worden gemaakt.